

so toraj nagibi izključivo politične narave in vsa praska bila je pred vsem politična, kakoršne se pri živahnem zibanji političnih strank v vsakdanjem življenju vseh ustavnih držav dogajajo. Ker preponižni podložniki Vašega Veličanstva še ne uživajo dobrote novega, v duhu ustave in svobodnega razvitka izdelanega kazenskega zakonika, primorani so bili sodniki Vašega Veličanstva politični dogodek po starem, v duhu časa, v katerem se še ni na javno političsko življenje noben ozir jemal, storjenem še zdaj veljavnem kazenskem zakoniku presojevati. — 16. marca l. l. je bila razsodba zaradi teh dogodkov sklenjena, vsled ktere je 70 oseb obsojenih, med katerimi skoro vse na težko ječo, nekateri celo po 1 leto, 2 leti in na 3 leta in pol, kakor se vidi iz priloge %.

Kmalu potem je bila letos sodna obravnava zavoljo čisto enakih dogodkov v Brnu na Moravskem. V Bistrici v brnski okolici so bili namreč napravili nemški turnarji iz Brna izlet, kjer so bili na čisto enaki način od tamošnjih slovanskih prebivalcev napadeni in v beg zapodeni. Meseca julija tekočega leta je bilo od 60, po istih paragrafih kazenskega zakonika obtoženih bistriških zatočencev samo 31 obsojenih, katerim je bila najmanjša kazen s 3 dnevi in največa s 4 tedni prostega zavora odmerjena.

Ker niso sodniki krivi tega neenakega izvrševanja kazenske postave, ampak kazenska postava sama ob sebi, obrača se preponižno zastopstvo kranjske dežele na Vaše Veličanstvo, ktero naj bi v Svoji previdnosti in modrosti blagovolilo te neenakosti v izvrševanje ene in iste, sedanjemu času ne več primerne, zastran političskih prestopkov premalo določne postave v različnih deželah Vašega presvitlega Veličanstva poravnati s pomiloščenjem in odpustom kazni vsem zaradi Janjško-Velških dogodkov obsojenim. Kaznovani so bili gotovo že vsi zadosti s tem, da so bili v dolgotrajnem, večidel desetmesečnem preiskovalnem zaporu, v tem ko načrt novega kazenskega zakona najdalji preiskovalni zapor na 3 mesce omejuje.

Ako se v obzir vzame, da obsojenci so skoraj vsi priprosti, v hribih živeči, od omikanega sveta odločeni, na nizki stopinji izobraženja stoječi poljedelci, kateri niso bili v stanju, tehtnost pojmov narodnosti in vere pravo presoditi; — ako se nadalje premisli, da obsojenci so skoraj večidel oženjeni in očetje mnogobrojnih družin, celo po 8 otrok, spoznava najzvesteje udani deželni zbor kranjski za svojo dolžnost, obrniti se na milostljivo srce Vašega Veličanstva, da bi blagovolilo z ozirom na te preponižno razložene okolščine in na mnogoštevilne nedolžno trpeče družine obsojenih pravico nadomestiti s prevzvišeno svojo milostjo.

Iz vsega tu navedenega drzne se zastop kranjskega deželnega zbora preponižno prošnjo staviti:

Naj bi Vaše c. k. apostoljsko Veličanstvo blagovolilo vse po razsodbi od 16. marca 1870. leta zavoljo Janjško-Velških dogodkov obsojene najmilostljiveje pomilostiti in jim kazen odpustiti“.

Dopisi.

Iz Lovrane v Istri 2. sept. — Ker ste me, gosp. France Zupan, prisilili na Vaš zagovor v 34. listu „Novic“, v katerem me lažnjivca imenujete, odgovoriti, nate odgovor! vsaj sami znate, da vsak svoje poštenje čuva; tudi bi sramota bila za vso narodno Liburnijo, ako bi dopisniki iz nje v cenjene časopise slovenske laži raztresali. Ker nečete biti odpadnik milega naroda našega, zahtevam od Vas, da mi na sledeča vprašanja odgovor daste, kajti le iz tega se bode razvidelo, ali

ste narodnjak ali renegat, česar se biti sramujete. Kaj ste iskali pred volitveno dvorano, ker niste imeli nikakoršnega posla? Davkarija ni ondi bila. — Zakaj ste svoje hvalevredne sobrate, duhovne gospode pomočnike Kastavske, kakor tudi poštnega c. k. uradnika g. J.ča o volitvenih zadevah zasramovali? — Ker nečete biti odpadnik svojega naroda, vprašam Vas še dalje: Se še spominjate pisma, ktero ste pisali g. A-tu, c. k. uradniku na Volovsko, naj za pl. Clesius-a glasuje, kar je potem tudi storil. Zakaj ste na poti iz Volovske domú svoje najbližnje sobrate duhovne gospode pomočnike Lovranske zasramovali, ker niso za pl. Cl. glasovali, češ, da jim je pl. Clesius že veliko dobrega storil, za naprej pa da njim neče več? Kar se tiče krčme v Opatiji, morem naznaniti, da je sam krčmar tako-le kazal: „Ako je pop takov, što se more potem od prostega ljudstva misliti!“ Tudi to se bo od častite duhovščine posvedočilo. Pa verujte mi g. France, da je že to od Vas sramotno, ker niste Moščenice na pravo pot — v smislu narodnosti — napeljali. Odgovorite na vsa ta vprašanja in izmotajte se iz vražje mreže, v ktero ste se zamotali, ako ste v stanju, kajti le po tem Vas bode zopet Liburnija z milim Vašim marodom gorenskim imela za narodnjaka, mene pa za obrekovalca in lažnjivca. Dokler pa tega ne storite, imamo Vas, kakor sem rekel, za grand-renegata naroda slovenskega. Tako g. France! na noge. Advokatov za denarje je povsod dosti!

Iz Varaždina 2. sept. — Na očitno vprašanje „iz Loža 25. avg.“ odgovarjam ob kratkem samo to, da pisavcu onih črtic, ki mi je dobro znan, svetujem, čitati dopis iz Loža v „Slov. Nar.“ št. 27, kjer je ravno on izvrstno omenjen, in naj se opraviči, zakaj na očitno vprašanje ni očitno odgovoril.

Koroško. (Tabor) bode 18. dne t. m. v Zopračah blizu Vrbe poleg Rožeške ceste na Koroškem.

Iz Vipave. (Za zdaj prijazen opomin.) Skladna cesta, ki pelje iz Vipave čez Branico v Trst, je, kar vipavski ekraj zadeva, že davno dodelana, in lahko se reče, da je prav v dobrem stanju, kajti županije, in po njih posamesni posestniki bili so s silo k dovršenju svojih delov primorani. Kaj se je pa v tem obziru po Krasu naredilo? Malo ali celo nič. Samo del ceste, ki je spod Repentabora proti Dolu na novo marejen, je občni rabi izročen; v več drugih krajih je delo pričeto, al že leto in leto ni ga več videti delalca, da bi bilo vsaj upanja toliko, da že pričeto delo se kedaj dovrši. Kdo je neki tega počivanja kriv? Ali cestna blagajnica? Jaz slišim, da ne, ker denarja neki ne manjka. Ali glasoviti inženir, gosp. Živc, ki je novo cesto od Repentabora tako mojstrovsko po različnih kljukah nazaj v Dol spravil, namesti da bi jo bil po ravnem od tega vrha do unega pod Vrhpoljami speljal? Jaz mislim, da tudi inženir ni tega zakasnenja kriv, ker njegova naloga menda je le bila, načrt narediti, a ne ga izvršiti. Cestni odbor sežanskega okraja ima po občnem mnenju zanikernost na vesti, posebno pa njega načelnik, kateri neki dozda drugih udov še ne enkrat ni na posvet skupaj sklical. Kaj pomaga imé skladna cesta, če se prebivalci enega okraja k delu le s silo morajo priganjati, v drugem okraju jim je pa čisto na prosto voljo dano delati ali ne delati; kaj pomaga Vipavcem njihov trud in denarno žrtvovanje za napravo nove ceste, ker pa morajo vse eno po stari cesti čez Vrabče proti Trstu vozariti. Naj ne prezirajo teh vrstic tisti, katerim so namenjene, sicer bomo primorani, kje drugje potrkati.

Iz Postojne 30. avg. (Naznanilo.) Na 20. dan t. m. napovedana veselica se preloži na prihodnjo nedeljo 4. kimovca po poprejšnjem programu — s pristavkom, da bode veselica v čitalničnih prostorih, ako

bi neugodno vreme bilo; pri lepem vremenu bode pri gosp. Vičič-u na vrtu.

Iz Cirknega 28. avg. — Tukajšnja čitalnica je napravila 22. dne t. m. besedo s sledečim programom: Govor; petje; šaloigra „Župan“; godba in tombola. Po dokončanem govoru predsednika čitalničinega stopijo naši pevci na oder in jako izvrstno zapojejo: „Naprej“, „Hej rojaki“ i. d. Predstavljali so naši diletantje izvrstno omenjeno igro, in tudi o sviranji godbe domače je le en glas, da se lahko ponašamo ž njo. Konečno je govoril naš vrli narodnjak dr. Tomaž Čerin tako prepričljivo, da je bilo občinstvo tako navdušeno, da je vse klicalo: živio! živela naša čitalnica! Vse se je v jako lepem redu vršilo in tudi naš mogočni nemškutarski župan se ni drznil besede prepovedovati, čeravno ga naša čitalnica zelo bôde v oči.

Iz Litije 22. avg. M. Bl. — Danes je bila tukaj po željah naših tržanov slovesna črna sv. maša po našem nepozabljivem gosp. dr. Lovro Toman-u. Mrtvaška truga je v cerkvi bila izpostavljena; med sv. mašo so prav izvrstno prepevali žalostinke gosp. Adamič, učitelj iz Šmartna, in njegove gospodičine hčerke z bogoslovci. Vdeležilo se je tega prežalostnega obhajila obilno število kmečkega in trškega ljudstva; tudi nekoliko gosp. uradnikov in gospá bilo je pričujočih. — S tem je tedaj tudi naša okolica očitno pokazala, da ljudstvo žaluje po mnogozasluženem rodoljubu. Ko se je pri nas ta žalostna novica razglasila, da je Toman umrl, vsak je rekel: škoda nam ga je; prezgodaj nam ga je Bog vzel! — Slovenija hrani na veke njegovo ime v milem spominu; bodi mu zemljica lahka!

Iz Metlike 27. avg. — Kako resnične so bile besede „Novic“ takrat, ko so s pohvalo omenivši ostro povelje c. kr. deželnega predsedstva do finančnih gospósk, da imajo ljudém, ki ne razumejo nemški, vsa pisma dajati v slovenskem jeziku, dostavile, da ga žalibog! gosposke ne bodo ubogale, kaže dogodba v naši davkarski uradnji, v kateri so možá, ki je plačilni ukaz zahteval v svojem jeziku, prav po pasje odpravili iz pisarnice, rekši mu, naj le denar prinese, potem bode že slišal: zakaj, ali pa naj dobí koga v mestu, da mu ukaz po slovenski prestavi, kajti uradnja nima časa za to. Tako se bere v 70. listu „Triglava“. Po takem le vprašamo gosp. deželnega predsednika: ali ni škoda za vsako besedo njegovo, ktera, če tudi ima dober namen, je vendar le — bob v steno!

Iz Ljubljane. (Deželno šolsko svetovalstvo za kranjsko deželo) se je 2. dan t. m. ustanovilo in s tem v svoje roke vzelo vsa šolska opravila, ktera je dozdaj opravljala vlada. Imelo je oni dan prvo sejo pod predsedstvom c. kr. dež. predsednika barona Conrada. Vpričo so bili: stolni prošt dr. Pogačar in korar Zavašnik kot zastopnika konsistorija, dr. Jan. Bleiweis in dr. E. Costa kot zastopnika deželnega odbora, c. kr. šolski svétnik dr. Jarc in c. kr. vladini svétnik Hočevvar kot zastopnika vlade, in prof. Peternel in nadučitelj A. Praprotnik kot zastopnika učiteljstva, prof. Peternel, ki se je že poprej in spet danes odpovedal temu poklicu, le začasno, dokler na njegovo mesto ni imenovan drug. Po nagovoru predsednikovem se je prevdarjal pravilni red za obravnave svetovalstva, ki se bode konečno še le potem sprejel, ko doide natisnjen v roke vsacemu; sklenilo pa se je že danes to, da vsak prvi in tretji četrtek v mesecu bode praviloma seja. Prvo zelo važno opravilo bo ustanovitev okrajnih šolskih svetovalcev. — Po dokončanih obravnavah je dr. Bleiweis interpeliral g. predsednika: ali vé, da je neki gosp. Mrhal imenovan za ravnatelja ljubljanske realke, in ali je bil konkurs

razpisan za to službo, za katero je mnogo sposobnih domačih profesorjev? Gospod predsednik je odgovoril, da mu o Mrhalu ni nič znano. Dr. Bleiweis bridko obžaluje, da s tem se začne delovanje šolskega svetovalstva, da mu kakor z nebá pade mož za ravnatelja realkega, ki še deželnega jezika ne zná! Se li je imenovanje Mrhala tako zelo mudilo, da se ni, kakor postava veleva, deželno šolsko svetovalstvo za to vprašalo? Po takem se zmirom sučemo v isti namalani ustavi, v kateri je ravnopravnost národna — le prazna beseda. In vendar zahteva vlada zaupanje od narodov. Od kodi neki ga morejo jemati?

— (Nova osnova deželnega svetovalstva za zdravstvene zadeve) je tudi na Kranjskem gotova. Dr. A. vitez Andriolli je z naslovom c. k. vladinega svetovalca imenovan za referenta zdravstvenega svetovalstva. Pravi udje tega svetovalstva za prihodnja tri leta, po ministru notranjih opravil imenovani so: dr. Schiffer, dosluženi profesor, dr. vitez Stöckl, mestni zdravnik, profesor dr. Valenta in dr. M. Gauster, okrajni zdravnik v Kamniku; po deželnem odboru izvoljena pa sta dr. Karol Bleiweis, zdravnik v deželni posilni delalnici in pa dr. Razpet, c. k. okrajni zdravnik v Postojni.

— (Iz seje odboro ve družbe kmetijske) naznanjamo drugi pot več, danes le to, da po želi družbe kmetijske bode gosp. L. Dimic, c. kr. logar in referent pri c. kr. deželski zemljiščini komisiji, v Postojni 25. dne tega meseca, v Senožečah in Bistrici pa 2. in 9. oktobra (vselej v nedelji popoldne) kmetijskim gospodarjem v domačem jeziku razlagal zasadbo Krasa z lesom. To bodo „tabori za gozdarstvo.“ Tudi o tem drugi pot več.

— (O ljudskih šolah) se „Vaterl.“ iz Gorenskega piše, da v novi „liberalni“ éri gredó rakovo pot. V okraji radolškem je dekan, potovaje zarad šolskih prekušinj, v šolah tega okraja letos komaj še 400 otrok našel, katerih je lani še 1200 bilo. Bode li po takem — vpraša dopisnik — vlada mogla še reči, da šolstvo napreduje?

— (Življenjepis dr. Tomanov) bode pisal dr. Zarnik.

— (Dr. Kaltenegger in ljubljanski „Tagblatt“ o pismu, ki ga je kranjski deželni zbor poslal cesarju.) „Groza me je stresla od pravolomstva, ko sem bral te predloge in njih razloge (motive)“ — tako je govoril dr. Kaltenegger v debati adresni kranjskega deželnega zbora in o predlogih, ki jih je ob enem stavil adresni odbor.

Ljubljanski „Tagblatt“ pa v smislu „Tagespresse“ poseže še malo dalje, in obtožuje kar naravnost velike izdaje (Hochverrath) deželnizbor kranjski zavolj te adrese in po vrhu še ministerstvo, zato, ker deželnega zbora ni precej razpodilo. Strašansko bi se tedaj go-dilo narodnim deželnim poslancem, ako bi možje od „Tagblatta“ vse to tudi mógli, kar bi radi!

In zakaj sta dr. Kaltenegger in „Tagblatt“ tako po konci? Zato, ker se je adresa predrznila trditi, da decemberska ustava nima pravo-veljavne podloge. To ju je tako užgalo, da enega kar groza (Erbeben) trese, a drugi bi predrzneže, ki so take misli, naravnost vrgel v ječo ali obesel jih na vislice (gavge).

„Ustava nosi cesarski podpis“ — je rekel dr. Kaltenegger, in s tem dokazoval, da že sama misel, da ona nima pravoveljavne podloge, je grozovito pravolomstvo (Rechtsbruch). — Ker je gospod doktor tako tankočuten, da ga je precej groza, kedar kdo kaj zoper decembersko ustavo reče, mora nam že dovoliti, da ga mi za ene reči vprašamo.

Gospod doktor gotovo vé, da je tudi diploma od 20. okt. 1860. l. nosila cesarski podpis, in da je bila

razglašena za „nepreklicljivo (unwiderruflich) temeljno ali osnovno državno postavo“. On se gotovo tudi spominja, da čl. I. te diplome razločno govori: „Pravico, postaviti, preminjati in odpravljati bomo mi (cesar) zvrševali le skupaj z deželnimi, dotično z državnim zborom. A vendar je bil patent od 26. februarja 1861. leta izdan brez vprašanja deželnih zborov, in on, ki bi bil moral le kot predlog priti pred deželne zборе, bil je precej razglašen za osnovno državno postavo, in tako deželam oktroiran, to je, posiljen. Al ni bilo to popolno in jasno pravolomstvo. In kaj ste rekli vi ustavoverneži takrat k temu? Ali vas je groza tresla od te krivice? Ali ste protestovali? Ali ste možé, ki so se predrznili to pravolomstvo nasvetovati cesarju, velike izdajnike imenovali? — Nič od vsega tega; temveč ploskali ste Schmerlingu in do nebes povzdigovali njegovo delo, še k veliki maši ste hodili pri obletnicah februarskih, in anatemo ste klicali na vsacega, ki ni hotel v ta rog trobiti. Recíte, če morete, da ni tako!

Ali idimo malo dalje. Februarski patent je bil tedaj razglašen za celo cesarstvo. Nosil je tudi on, kakor se samo ob sebi razume, cesarski podpis. Na Dunaji se zbere državni zbor za celo cesarstvo. Njegova večina sprejme februarški patent z obema rokama. Ogrom, ki niso hoteli v državni zbor, rekoč, da se držé svoje lastne, stare ustave, njim je odgovoril Schmerling, da je njih stara ustava pravico in veljavo zgubila, zato, ker so se bili spuntali, in spet je večina državnega zbora ploskaje pritrdila, ter se brez pomisleka kompetencije vsega in celega državnega zbora polastila!!

Pride Beust. Brž razcepi cesarstvo z dvalizmom v dve polovici, povrne Ogrom njih staro ustavo in podere tako brez prašanja državnega zbora, februarško, za celo cesarstvo izdano ustavo, popolnoma. Ako je bila februarška ustava pravoveljavna, kakor trdite ustavoverneži vsi, bilo je spet Beustovo delo pravo pravolomstvo, tako očitno, da si očitnejšega ne moremo misliti. — A kaj so zdaj rekli ustavoverneži? Spet nič! Ne groza jih ni tresla, ne o veliki izdaji niso govorili, ampak postali so, kar na vrat na nos, kakor po nekem čudežu, iz prejšnjih zagrizenih centralistov navdušeni dvalisti, pokleknejo pred decembersko ustavo, in spet vpijejo in obsojajo vsacega na „gavge“, kdor ni njihove misli. To je „ustavoverna“ doslednost!

Dr. Kaltenegger se je tudi nad konkordatoma raznašal in slavo gnil, da je odpravljen. Prav dobro mu je na to dr. Costa odgovoril, da se zdaj ne praša za to, ali je bil konkordat cerkvi in državi v korist ali ni bil, ampak le zato, ali se je mogel, ko dvostranska pogodba, tako kar meni nič tebi nič odpraviti? Ali mar ne nosi tudi konkordat cesarskega podpisa? Nosi ga! Ali mar vlada takrat, ko ga je sklepovala, ni imela te pravice? Imela jo je! Prašamo tedaj dr. Kalteneggerja: ali ni tudi to, da se konkordat enostransko odpravlja, pravolomstvo? In kako je to, da ga o tem nič groza ne trese, ampak ga celó radost napolnuje? — Tako pravo-čutje mora res prav čudno in muhasto biti, da se pri čisto enakih pravnih okoliščinah včasih od groze stresa, včasih pa raduje! Tako pravo-čutje bilo bi res le v nedoslednosti dosledno! Nam pa se zeló dozdeva, da v vseh teh rečéh iz dr. Kalteneggerja ni pravočutje govorilo, nego vse kaj drugega, — in trdno smo prepričani, ako bi bila decemberska ustava nam Slovencem ugodna, kakor ni, da on in ljubljanski „Tagblatt“ bi si za njo tako malo glave belila, kot za oktobersko diplomo. Zato — „vsi pojte rakom žvižgat — lažnjivi politikarji!“

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Kar menda „Novice“ izhajajo, ni bilo za ves svet tako važnih novic, kakor danes. Bog vedi, kaj bode iz vsega tega, kar se je zgodilo na bojišču 2. dan t. m., sledeče dni pa v Parizu. **Cesar Napoleon je vjet**; po tridnevnem grozovitem boji je cesar Napoleon z 80.000 Francozi potisnjen v trdnjavo Sedan se sam na milost kralju pruskemu izročil s sledečim pismom: „Ker se ni posrečilo, da bi me zadela krogla, ne ostaja mi drugega kot meč svoj položiti pred noge veličanstvu vašemu. Govori se pa, da je Napoleon polisičje iztuhtal si to, da je živo kožo odnesel iz hude srdite armade francozke. Kralj ga je prijazno sprejel in mu za zdaj odločil Wilhelmsöhe poleg Kaseln-a. — Ko so zvedili vse to v Pariz, kar brž so **odstavili Napoleona od cesarstva in republiko** (ljudsko vlado) oklicali; cesarica je pobegnila v Belgijo; ustanovila se je začasna nova vlada, kateri predsednik je general Trohu (izgovarjaj: Trošü); ljudstvo, narodna straža in vojaki se veselja bratijo, da so se znebili môre (Napoleona), ki je tlačila Francozko. — Ali bode zdaj konec vojske? Ne! „Do smrti se hočemo vsi braniti“? — je rekel J. Favre, vsa zbornica mu je ploskala in sprejel je bil predlog, da od 20. do 35 leta mora vsak moški v vojsko. „Poprej ne odjenjamo odboja, dokler ni vsa pruska rasa zapodena z francoske zemlje“ — se razlega po vsem Francoskem. — Danes se sliši, da tudi na Laškem sem ter tje oklicujejo republiko, in da tudi Španci nameravajo isto. Sam Bog vedi, kaj bode iz vsega še! — Naša vlada, ki je te dni ustavila nakupovanje kónj, je spet ukazala nakupovanje jezdnih konj.

Pod vtiskom vseh teh dogodbe, ki pretresajo zdaj svet, se na Dunaji začne 15. dne t. m. državni zbor. Koliko ga bode in kakošen bode, ne vé danes še nobena živa duša. Iz mnogo dežel pridejo le z ogradami in protestom; Tirolci so vendar stopili v deželni zbor! ali in kako gredó v državni zbor, je danes še tako malo znano kakor to, kaj storijo Čehi, o katerih se še zmirom največ govori, da ne gredó. Res, da tako zmešanega sveta ni bilo še kakor je zdaj. Dunajski vladi delajo prekucije na Francoskem velik strah; noč in dan letajo po telegrafu sporočila sem ter tje. —

Listnica vredništva. Dopisnikom: Ni bilo mogoče; drugi pot gotovo.

Žitna cena

v Ljubljani 3. septembra 1870.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 5 fl. 10 — banaške 6 fl. 16. — turšice 3 fl. 80. — soršice 3 fl. 73. — rži 3 fl. 50. — ječmena 3 fl. —. — prosa 2 fl. 80. — ajde 3 fl. 10. — ovsa 2 fl. 50 — Krompir 1 fl. 60.

Žitna cena

v Kranji 5. septembra 1870.

Vagán pšenice 5 fl. 85. — rži 4 fl. 20. — ječmena 2 fl. 50. — ovsa 1 fl. 90. — soršice 4 fl. 40. — ajde 3 fl. 10. — prosa 2 fl. 60. — krompirja 1 fl. 60. — fižola 3 fl. 84.

Kursi na Dunaji 6. septembra.

5% metaliki 55 fl. 35 kr. Ažijo srebra 123 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 64 fl. 90 kr. Napoleondori 10 fl. 2⁵/₁₀ kr.